

Kultura i Wartości

ISSN 2299-7806

Nr 38 (2024)

<http://dx.doi.org/10.17951/kw.2024.38.153-158>

The Significance of the Philosophy of Enlightenment for European Culture

Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej

(Lublin, 4–5 grudnia 2024)

Leszek Kopciuch

 <https://orcid.org/0000-0001-9128-697X>

Katedra Historii Filozofii i Filozofii Porównawczej Instytutu Filozofii UMCS oraz czasopismo „Kultura i Wartości” zorganizowały w dniach 4–5 grudnia 2024 międzynarodową konferencję naukową „The Significance of the Philosophy of Enlightenment for European Culture/ Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej”. Konferencja odbyła się w trybie hybrydowym.

Było to kolejna edycja konferencji w ramach cyklu, który został rozpoczęty (pod tym samym tytułem) w Lublinie, w Instytucie Filozofii UMCS – w roku 2014 (9–10 października). W swej tematycznej formule konferencja miała stanowić uzupełnienie innego cyklu konferencyjnego z obszaru historii filozofii, tj. cyklu *Filozofia XVII wieku – jej źródła i kontynuacje*. Pomysłodawcą konferencji *Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej* była dr hab. Honorata Ja-

LESZEK KOPCIUCH, dr hab., prof. UMCS, Instytut Filozofii, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej; adres do korespondencji: Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4, 20–031 Lublin; e-mail: leszek.kopciuch@mail.umcs.pl

kuszko, prof. UMCS – kierownik ówczesnego Zakładu Historii Filozofii Nowożytnej. Konferencja została zorganizowana we współpracy z Lubelskim Towarzystwem Naukowym. Obok prof. Honoraty Jakuszko, jako przewodniczącej komitetu organizacyjnego konferencji, w przygotowaniu tego wydarzenia wzięli także udział dr hab. Leszek Kopciuch prof. UMCS, dr hab. Paweł Sikora oraz dr hab. Tomasz Stefaniuk. W pierwszej edycji konferencji wzięli udział przedstawiciele najważniejszych polskich ośrodków naukowych specjalizujących się w badaniach z obszaru historii filozofii. Wygłoszono 23 referaty¹. Sprawozdanie z konferencji zostało opublikowane w 11 numerze czasopisma „Kultura i Wartości”². Konferencja „powróciła” do Lublina w roku 2018; obrady konferencji miały wtedy miejsce w dniach 6–7 grudnia. W skład komitetu organizacyjnego weszli: dr hab. Honorata Jakuszko, prof. UMCS – przewodnicząca; dr hab. Leszek kopciuch, prof. UMCS; dr hab. Jolanta Zdybel; dr hab. Andrzej Ostrowski; dr hab. Tomasz Kitliński; dr hab. Paweł Sikora raz dr Dominika Boroń. W trakcie konferencji wygłoszono 17 referatów³. W innych latach konferencja odbywała się także w innych polskich ośrodkach naukowych (w Toruniu, Krakowie, Poznaniu) prowadzących badania z obszaru historii filozofii, w tym w szczególności historii filozofii oświeceniowej.

Tegoroczną konferencję zorganizował dr hab. Leszek Kopciuch, prof. UMCS (przewodniczący konferencji) oraz dr hab. Tomasz Stefaniuk. Warto podkreślić, że po raz pierwszy w swojej historii konferencja nabrała charakteru międzynarodowego.

Do udziału w konferencji zostali zaproszeni historycy filozofii i filozofowie zainteresowani problematyką filozofii i szerzej rozumianej myśli Oświecenia, a także specjaliści z innych dyscyplin, którzy w swych badaniach koncentrują się zarówno bezpośrednio na tym okresie, jak i na jego konsekwencjach, kontynuacjach czy krytykach. Tematem konferencji była filozofia Oświecenia, jej źródła i kontynuacje, a także jej wpływ na kulturę w szerokim rozumieniu, zarówno pozytywny, jak i negatywny. Jako temat przewodni konferencji organizatorzy zaproponowali kwestię idei postępu – w różnych jej wersjach i ocenach, choć formuła

¹ <https://filozofiaoswiecenia.wordpress.com/program> (dostęp: 15.12.2024).

² Honorata Jakuszko, „Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej, Lublin, 9- –10 października 2014”, *Kultura i Wartości* 2014, nr 11: 161 – 166, <https://journals.umcs.pl/kw/article/view/209/207> (dostęp: 15.12.2024).

³ <https://oswiecenie2018.wordpress.com> (dostęp: 15.12.2024).

konferencji – zgodnie z informacjami zawartymi w ogłoszeniu konferencji, pozostawała otwarta również na inną, oświeceniową” problematykę. Termin zgłaszania referatów upłynął 20 października 2024 roku. Wszystkie abstrakty zostały poddane recenzji. W jej wyniku do wygłoszenia w trakcie konferencji zostało zakwalifikowanych 35 referatów.

Uczestnicy zagraniczni wzięli w konferencji udział za pomocą łączy internetowych. Przedstawiciele polskich ośrodków naukowych w większości uczestniczyli w konferencji w trybie stacjonarnym. Obrady konferencyjne stacjonarne odbywały się w budynku Wydziału Filozofii i Socjologii UMCS, w sali nr 4, natomiast sekcje online były przeprowadzone na platformie Zoom. Łącznie w trakcie konferencji odbyło się 9 sesji, w tym 6 sesji w języku polskim oraz 3 sesje w języku angielskim. Do udziału w konferencji zostali zakwalifikowani uczestnicy z USA, Wielkiej Brytanii, Holandii, Niemiec, Włoch, Brazylii, Turcji, Finlandii oraz Polski. Uroczystego otwarcia konferencji dokonali: JM Rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej prof. dr hab. Radosław Dobrowolski, Dyrektor Instytutu Filozofii dr hab. Piotr Konderak, prof. UMCS oraz dr hab. Leszek Kopciuch, prof. UMCS – przewodniczący konferencji.

Program konferencji obejmował następujące referaty⁴: Adam Grzeliński, Uniwersytet Mikołaja Kopernika – *Shaftesbury i Hutcheson. O pewnych zmianach w myśleniu filozoficznym*, Zbigniew Drozdowicz, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza – *Wolterowskie batalie z „infame”* (online), Tomasz Kupś, Uniwersytet Mikołaja Kopernika – *Czy Kant był antynacjonalistą?*, Marek Jedliński, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza – *Krytyka postępu w dwudziestowiecznym nurcie tradycjonalizmu kulturowego* (online), Tomasz Stefaniuk, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej – *Filozoficzne i pozafilozoficzne przyczyny odrzucenia kantyizmu – na przykładzie filozofii polskiej i rosyjskiej*, Kinga Kaśkiewicz, Uniwersytet Mikołaja Kopernika – *„Piękna linia” w XVIII wiecznej filozofii europejskiej*, Krzysztof Wawrzonkowski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika – *Thomas Reid i jego koncepcja estetyczna*, Gabriela Juranek, Instytut Historii PAN – *Czy filozof może zmienić modę? Projekty reform odzieżowych we Francji 2. poł. XVIII wieku*, Maciej Wilmanowicz, Akademia Mazowiecka w Płocku – *The Slumbering Spirit of Conquest – rozbiory Polski jako antyteza postępu w myśli wigów szkockich* (online), Leszek Kopciuch, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej –

⁴ <https://www.umcs.pl/pl/aktualnosc,55,znaczenie-filozofii-oswiecenia-w-kulturze-europejskiej,154865.chtm> (dostęp: 15.12.2024).

Kant and New Perspectives for Progress in History, Francesco Allegri, Pegaso University of Naples, Włochy – *Conception of Human Nature: The Form and Content of Enlightenment Philosophy*, Moritz René Pretzsch, University of Kassel/LMU Munich, Niemcy – *Know thyself – self-knowledge in the modern age based on Kant* (referat odwołany); Dino Jakušić, University of Warwick, Wielka Brytania – *Christian Wolf on Scientific Progress and Philosophical Freedom*, Marta Śliwa, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski – *What Can Statistics Tell Us About the Scottish Enlightenment? Insights from The Old Statistical Account*, Karol K. Sauerland, Uniwersytet Warszawski – *Jak język niemiecki mógł się stać językiem filozoficznym*, Rafał Michalski, Uniwersytet Mikołaja Kopernika – *Metafizyka sił pierwotnych w Leibnizjańskiej teorii percepcji*, Monika Tokarzewska, Uniwersytet Mikołaja Kopernika – *Metafora „przewrotu kopernikańskiego” a rozum i zmysły w refleksji Oświecenia niemieckiego*, Magdalena Krasińska, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy – *Mikroskopia i tkacki język filozofii Oświecenia*, Michael MacDonald, University of Waterloo, USA – *The Sophistics of Pure Reason: Immanuel Kant on Sophistry and Enlightenment*, Yuval Eytan, Columbia University, USA – *The Meaning of Kant’s Idea of Happiness as Progress Toward Contentment*, Brad Rappaport, USA – *Second-Order Critique*, Jacek Breczko, Uniwersytet Medyczny w Białymstoku – *Oświecenie – nawigowanie między Scyllą omnipotencji Boga a Charybdą omnipotencji człowieka* (online), ks. Alfred Wierzbicki, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej – *Personalistyczna przebudowa etyki chrześcijańskiej w dialogu z Kantem*, Kamil Trombik, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II – *Oświeceniowe spory o istnienie Boga i ich znaczenie dla europejskiej kultury intelektualnej* (online), Jan Koper, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej – *Friedrich Schiller jako „figura” kryzysu oświecenia w myśli Marka Siemka*, Tailine Hijaz, Federal University of Paraná, Brazylia – *„What is Enlightenment” in the digital age*, Alex Raycroft, USA – *Pure air, pure conscience: Examining the function of intention in the era of British abolition and beyond*, Radosław Kazibut, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza – *Jonathan Swift, Guliwer i oświeceniowa „wojna o naukę”*, Zbigniew Pietrzak, Uniwersytet Wrocławski – *John Frederick Wiliam Herschel (1792-1871) jako prekursor teoriopoznawczej problematyki „uteoretyzowania obserwacji”*, Dariusz A. Szkutnik, Uniwersytet Rzeszowski – *Caspara Friedricha Wolffa oświeceniowy wkład do embriologii*, Antoni Płoszczyńiec, Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej – *Oświeceniowe inspiracje gnozy transhumanistycznej*, Can Okan, Turcja – *The Kantian Concept of Civil Society*, Francesco Cataldi, Erasmus

University Rotterdam, Holandia – *Perfectibility as Demagoguery in Franciscantonio Grimaldi's Political Philosophy*, Marianne Sandelin, University of Helsinki, Finlandia – „*The Road to Hell is Paved with Good Intentions*”. *The Enlightenment, Political Rationalism, and the Intellectual Origin of Totalitarianism?* (referat odwołany), Witold Nowak, Uniwersytet Rzeszowski – *Charles Taylor o immanentnym kontroświeceniu*, Bartosz Działoszyński, Uniwersytet Warszawski – *Postęp, który prowadzi do Bedlam. Komentarze Georga Christopha Lichtenberga do A Harlot's Progress i A Rake's Progress Williama Hogartha*, Marcin Bider, Uniwersytet w Siedlcach – *Wpływ filozofii Oświecenia na kulturę prawną w Kościele rzymskokatolickim (XVII-XVIII w.): «ius eremitarum» w perspektywie nowej wizji człowieka*, Leszek Myśliński, Uniwersytet w Siedlcach – *Wpływ filozofii Oświecenia na rozwój turystyki* (online, referat odwołany), Jakub Płoski, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego – *Wizja postępu w XVII-wiecznym Towarzystwie Królewskim Londynu. Ślad dawnej epoki czy zwiastun Oświecenia?*

Wielość wątków podejmowanych w niezwykle profesjonalny sposób w trakcie referatów oraz dyskusji – co pozwala określić całą konferencję jako naukowy sukces – sprawia jednak, że trudno byłoby podsumować je w szczegółowym, a jednocześnie nierozbudowanym nadmiernie sprawozdaniu. Zasadnie da się jednak powiedzieć, że obok tematów stricte filozoficznych – obejmujących zarówno szczegółowe kwestie filozofii oświeceniowej, jak i ogólniejsze zagadnienia, w tym kwestie należące do filozofii systematycznej – uczestnicy konferencji podejmowali różne problemy z obszaru historycznych, politycznych i kulturowych kontekstów filozofii Oświecenia, analizując chociażby m.in. wpływ Oświecenia na modę. Ważną problematyką pojawiającą się w ramach referatów i dyskusji były także kwestie dotyczące oświeceniowej nauki oraz wpływu Oświecenia na rozwój badań naukowych.

Planowana jest publikacja artykułów naukowych opracowanych na podstawie wygłoszonych w trakcie konferencji referatów – w czasopiśmie „Kultura i Wartości” (w roku 2025). Kolejna edycja konferencji została zaplanowana na rok przyszły, a jej organizacji podjął się prof. dr hab. Adam Grzeliński z Instytutu Filozofii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Również na tej drodze potwierdza się trafność zamysłu, który legł u podstaw rozpoczęcia tego konferencyjnego cyklu. Kolejne edycje konferencji są nie tylko doskonałą okazją do zaprezentowania charakteru badań prowadzonych w różnych ośrodkach naukowych,

w tym zarówno ich tematyki, jak i osiągnięć, lecz przyczynia się także rozwoju naukowej współpracy i konsolidacji środowiska badaczy zainteresowanych problematyką określoną w tytule konferencji. Pozytywny jest także fakt, że do grona tych badaczy dołączają kolejne osoby, także dopiero rozpoczynające swoje „życie naukowe”.

Bibliografia

Honorata Jakuszko, „Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej, Lublin, 9-10 października 2014”, *Kultura i Wartości* 2014, nr 11: 161 – 166, <https://journals.umcs.pl/kw/article/view/209/207> (dostęp: 15.12.2024).

<https://www.umcs.pl/pl/aktualnosci,55,znaczenie-filozofii-oswiecenia-w-kulturze-europejskiej154865.htm> (dostęp: 15.12.2024).

<https://filozofiaoswiecenia.wordpress.com/program> (dostęp: 15.12.2024).

<https://oswiecenie2018.wordpress.com> (dostęp: 15.12.2024).

Information about Author:

LESZEK KOPCIUCH, PhD, Habil., Assoc. Prof., Institute of Philosophy UMCS; address for correspondence: Pl. Marii Curie-Skłodowskiej 4, PL 20-031 Lublin; e-mail: leszek.kopciuch@mail.umcs.pl

